

חוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר), תשכ"ח-1968

1. בחוק זה –

הגדרות

“מס-עקיף” – מכס, בלו, מס קניה או היטל לפי תקנות שעת חירום (תשלומי חובה), תשי”ח-1958¹;

“חסר” – מס עקיף שלא שולם, או שהוחזר בטעות, כולו או מקצתו;
“יתר” – מס עקיף ששולם ביתר;

“טובין” – לרבות סחורה ושירותים הטעונים מס לפי חוק מס קניה (סחורות ושירותים), תשי”ב-1952²; ולענין זה, “מוכר” – לרבות נתן שירות, ו”קונה” – לרבות מקבל שירות;

“מנהל” – כמשמעותו בפקודת המכס³;

“גובה המס” – כמשמעות גובה המכס בפקודת המכס או ממונה אזורי על מס קניה או בלו; “התקופה הקובעת” –

(1) לגבי טובין שיוכאו – חמש שנים מן היום שבו נתהווה החסר או שלוש שנים מן היום שבו נתהווה היתר;

(2) לגבי טובין אחרים – שלוש שנים מן היום שבו נתהווה החסר או היתר;

“נישום” – אדם שנדרש לשלם חסר, ולענין סעיפים 2 (1) ו-2 (2) ו-3 – לרבות שליחו.

2. (א) נישום יהא חייב בתשלום חסר אם נדרש לעשות כן תוך התקופה הקובעת.

חייב בתשלום חסר

(ב) נישום יהא חייב בתשלום חסר אף לאחר התקופה הקובעת אם נוכח המנהל כי נתקיים אחד מאלה:

(1) החסר נבע מחמת ידיעה, אמרה, הצהרה או תעודה (להלן – ידיעה) בלתי נכונה שמסר הנישום או מחמת שלא מסר ידיעה שהיה חייב למסרה;

(2) הנישום ידע, או בנסיבות הענין צריך היה לדעת, על קיומו של החסר.

3. על אף האמור בסעיף 2, לא יהא הנישום חייב בתשלום חסר אם הוכח להנחת דעתו של המנהל כי התקיימו כל אלה:

סייג

(1) החסר לא נבע מחמת ידיעה בלתי נכונה שמסר הנישום או מחמת שלא מסר ידיעה שהיה חייב למסרה;

(2) הנישום לא ידע, ובנסיבות הענין לא היה צריך לדעת, על קיומו של החסר;

(3) הנישום מכר ומסר את הטובין לפני דרישת תשלום החסר ולא גבה מן הקונה תשלום על חשבון החסר, או שמכר את הטובין במחיר המקובל בשוק פחות אותו חסר והמנהל שוכנע כי הטובין נמכרו בתום לב וכי מחיר הטובין נקבע בתום לב ובלתי שהושפע מקיום יחסים מיוחדים בין המוכר לקונה, בין בנישרין ובין בעקיפין.

1 ס”ח תשכ”ד, עמ’ 175; ס”ח תשכ”ו, עמ’ 31; ס”ח תשכ”ז, עמ’ 21.

2 ס”ח תשי”ב, עמ’ 344; ס”ח תשי”ד, עמ’ 113; ס”ח תשי”ח, עמ’ 60; ס”ח תשכ”ב, עמ’ 44.

3 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 3, עמ’ 39.

4. אדם החייב במס־עקיף, רשאי גובה המס לא להתיר לו רשומון על טובין עד לתשלום החסר.
5. המנהל רשאי לוותר על גביית חסר, כולו או מקצתו, אם נראה לו כי הוצאות גביית החסר אינן מצדיקות את גבייתו.
6. (א) יתר יוחזר למי ששילמו, אם המנהל נתבקש לכך תוך התקופה הקובעת. (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), אם נמכרו הטובין, לא יוחזר היתר אלא אם הוכח להנחת דעתו של המנהל כי התמורה שנתקבלה לא כללה את היתר, ואם כללה אותו – כי היתר הוחזר לקונה; סייג זה לא יחול אם היתר נבע מטעות סופר.
7. החיקוקים החלים על מס־עקיף יחולו גם על יתר וחסר.
8. בטלים –
- (1) סעיפים 151 ו־155 לפקודת המכס;
- (2) סעיפים 13 (ב) ו־27 (א) (3) לחוק מס קניה (סחורות ושירותים), תשי״ב–1952;
- (3) תקנה 16 (ב) לתקנות שעת חירום (תשלומי חובה), תשי״ח–1958;
- (4) סעיפים 11 (א) ו־12 לחוק הבלו על סוכר, תשי״ז–1957¹;
- (5) סעיפים 13 ו־14 לחוק הבלו על דלק, תשי״ח–1958⁵.

ד ב ר י ה ס ב ר

1. ההוראות בדבר תשלום מסי עקיפים ששולמו בחסר או ביתר, מצויות כיום בחיקוקים שונים, מקצתם עוד מתקופת המנדט. החוק המוצע בא להסדיר סוגיה זו בצורה אחידה.
2. נישום יהיה חייב בתשלום מס עקיף שלא שילם או שהוחזר לו בטעות, אם נדרש לכך תוך חמש שנים מן היום שבו נתהווה החסר לגבי טובין שיובאו מחו״ל, או תוך שלוש שנים מן היום שבו נתהווה החסר לגבי טובין מתוצרת הארץ (סעיף 1, הגדרת ״התקופה הקובעת״).
3. נישום יהיה חייב לשלם מס כאמור אפילו נדרש לכך לאהר שחלפו התקופות האמורות, אם הוא עצמו גרם לחסר משום שמסר ידיעה בלתי נכונה או שלא מסר ידיעה שהיה חייב למסרה (סעיף 2).
4. מאידך גיסא, נישום לא יהיה חייב בתשלום חסר אם נתקיימו כל התנאים הבאים:
- (1) הנישום לא יזם כל מסירת אינפורמציה שגרמה לחסר;
- (2) הנישום לא ידע ובנסיבות הענין אף לא היה צריך לדעת על קיום החסר;
- (3) הנישום מכר את הטובין במחיר שאינו כולל את החסר, מה שעשוי להעיד על תום לבו, שנתעלם ממנו ענין החסר (סעיף 3).
5. שילם נישום מס ביתר, יוחזר לו היתר אם ביקש על כך תוך חמש שנים מיום התשלום. אם הטובין נמכרו, יוחזר היתר רק בתנאי שהתמורה שקיבל המוכר לא כללה את היתר. יתר הנובע מטעות סופר יוחזר ללא הסייג האמור (סעיף 6).

4 ס״ח תשי״ז, עמ' 120.

5 ס״ח תשי״ח, עמ' 160.

להלן נוסח הסעיפים שיבוטלו על פי חוק זה:

פקודת המכס

151. מקום שהמכס נגבה בחסר או שהוחזר בטעות, האדם שהיה עליו לשלם את הסכום החסר או שהוחזר לו בטעות ישלם, לפי דרישת גובה המכס, את הסכום שלא נגבה, או יחזיר את מה שהוחזר לו בטעות; ורשאי גובה המכס שלא להחזיר את הרשומון על טובין של אותו אדם עד שימלא דרישתו כאמור.
155. כל סכום מכס ששולם ביתר, ואין הוראות הסעיפים 150 ו-154 תלות לגביו, יחזירו המנהל תוך שנתיים לאחר ששולם, אם הוכח להנחת דעתו שאמנם שולם יתר על המגיע.

החזרת מכס
ששולם ביתר

חוק מס קניה (סחורות ושירותים), תשי"ב-1952

13. (ב) (1) טעו המנהל או מי שהוסמך על ידיו או ממונה על גביית מס בקביעת המחיר הסיטוני של הסחורה או בקביעת מחיר השירות או בסיווגם, או בחישוב המס או בגבייתו, ועקב הטעות הוחזר מס או לא נגבה מס, כולו או מקצתו, ישלם החייב במס כל סכום שהוחזר או שלא נגבה, ובלבד שהמנהל דרש את הסכום האמור תוך 12 חדשים לאחר המועד שנקבע לתשלום המס או שבו שולם או הוחזר המס, הכל לפי הענין ולפי המועד המאוחר יותר;
- (2) הסכום האמור בפסקה (1) לא ישולם, אם החייב הוכיח כי מכר ומסר את הסחורה או נתן את השירות לפני שהמנהל דרש את התשלום אך לא גבה מהקונה או ממקבל השירות תשלום על חשבון מס שלא שולם או על חשבון יתרת המס שלא שולמה או שהוכיח כי מכר את הסחורה או נתן את השירות במחיר המקובל בשוק פחות ואתו המס שלא נגבה או הוחזר;
- (3) על כל דרישה כאמור בסעיף קטן זה יחולו הוראות סעיף 5 כאילו היתה הדרישה קביעה של מחיר סיטוני או של מחיר שירות.

גביית המס

תקנות שעת חירום (תשלומי חובה), תשי"ח-1958

16. (ב) נגבה היטל בטעות, או נגבה יותר מהסכום המגיע, יוחזר ההיטל או העודף שנגבה למי ששילמו.

החזרת היטל

חוק הבלו על סוכר, תשי"ז-1957

11. (א) נגבה בלו על סוכר שלא היה חב בלו או נגבה יותר מסכום הבלו המגיע, יוחזר הסכום למי ששילמו, אם הוגשה למנהל בקשה על כך בכתב תוך שנה מיום התשלום, ובלבד שאם נמכר הסוכר, לא יוחזר הבלו אלא אם הוכח למנהל כי הסוכר נמכר במחיר שלא כלל את הבלו או סכום הבלו העודף, או כי המוכר החזיר את סכום הבלו לקונה.
- (ב) הרואה עצמו מקופח בהחלטת המנהל על פי סעיף קטן (א) רשאי לערער עליה, תוך חודש ימים מהיום שבו נמסרה לו הודעה על ההחלטה, לפני בית המשפט המחוזי; הערעור יוגש בצורת בקשה בדרך המרצה.
12. לא נגבה בלו על סוכר או נגבה פחות מסכום הבלו המגיע או הוחזר בלו בטעות כולו או מקצתו, רשאי המנהל לדרוש את תשלום הבלו החסר, ובלבד שהודיע על הסכום החסר לחייב בתשלום תוך שנתיים לאחר המועד לתשלום הבלו, או לאחר היום שבו נתקבל התשלום האחרון של הבלו, או לאחר היום שבו הוחזר הבלו בטעות.

החזרת בלו שנגבה
בטעות או ביתר

גביית בלו שלא נגבה
או שנגבה בחסר

חוק הבלו על דלק, תשי"ח-1958

13. נגבה בלו על דלק שלא היה חב בלו, או נגבה יותר מסכום הבלו המגיע יוחזר סכום הבלו שנגבה שלא כדין למי ששילמו, ובלבד שאם נמכר הדלק, לא יוחזר הבלו כאמור כל עוד לא הוכח למנהל כי הדלק נמכר במחיר שלא כלל את סכום הבלו או את סכום הבלו העודף, או כי המוכר החזיר את סכום הבלו לקונה.
14. לא נגבה בלו על דלק חב בלו או נגבה פחות מסכום הבלו המגיע או הוחזר בלו בטעות, כולו או מקצתו, רשאי המנהל לדרוש את תשלום הבלו החסר, ובלבד שהודיע על הסכום החסר לחייב בתשלום תוך שתי שנים לאחר היום שבו נתקבל התשלום האחרון של הבלו או היום שבו הוחזר הבלו בטעות.

החזרת בלו שנגבה
בטעות או ביתר

בלו שלא נגבה
או שנגבה בחסר